

Szimbiózis

– Nehezen vállalta ezt az interjút. Miért?

– Nem szívesen nyilatkozom.

– Több ízben is kategorikusan kitért előle. Most viszont, amikor lélekben már lemondtam róla, ön hívott fel, hogy akkor rendben, beszéljük meg az időpontot. Mi okozta ezt a – számomra kellemes – pálfordulást?

– Talán csak az időjárás jobbra fordulása. Közeledik a tavasz, s ez boldogsághormonokkal, életigenléssel tölti fel még a depresszióra hajlamosakat is.

(Ha tudnád, milyen jeleneteket rendezett nekem Őnagysága, amikor tudomást szerzett róla, hogy nem vagyok hajlandó Róla nyilatkozni! Értsd: áradozni a sajtónak! Jól megkomponált és szabályosan, jól begyakoroltan előadott sírógörcsőt produkált könyv- és díszpárna-hajigálással „dúsítva”. Panaszos hangon – a kéréseket és a fenyegetőzéseket mérnöki pontossággal egyenlő, felcicomázott „csomagokban” adagolva – azt kiabálta, hogy éppen most tagadom meg ezt tőle, amikor megint a béka fenéke alatt van, és olyan nagyon-nagyon nagy szüksége lenne egy kis reklámra.)

– Nem is tudtam, hogy hajlamos a depresszióra.

(Most persze hazudok. Hallottam róla rebesgetni. Sőt. Színházi berkekben nyílt titok.)

– Én sem. Sokáig... Tulajdonképpen most is folyamatosan küszködöm vele és ellene.

– Milyen sikerrel?

– A siker és balsiker, az újra és újra elbukás változó. És érdekes, számomra is újabbnál újabb kérdéseket felvető: a szakmai vagy magánemberi siker nincs mindig egy hullámhosszon depressziós korszakaimmal.

– Úgy értem, hogy egy jó szerepmegoldás kiváltotta dicséreteket halmozó kritika sokszor – nem röpíti a mennybe, nem száll el tőle?

– Is-is. Már volt, hogy csakugyan „elszálltam” tőle, kezdtem végre egy kicsit hinni magamban és az annyiszor megkérdőjelezett tehetségemben, és volt, hogy az egész hőzöngés mit sem ért, mert a lelkem legmélyén tovább mardosott a kétely. Vagy egyszerűen letaglózott a sokszor megmagyarázhatatlan eredetű rosszkedv, sőt elveszettség- vagy feleslegesség-érzés.

(Jellemző, hogy ezekre az apróbb-nagyobb sikereimre hogyan reagált Ő. Ha kisebb siker ért, akkor a nyakamba borulva velem örült, vibáncolva körültáncolt, sőt figyelmeztetett, a megjelent méltatást okvetlenül ragasszam be a füzetembe – mert természetesen minden kritikát én ragasztok be – az övéit is! – azokat persze már a kezdetektől fogva egy vaskosabb, könyvszerű füzetbe, pontosan megjelölve a forrást, a megjelenés dátumát és a szerző nevét. Ha ez utóbbi csak rövidítve jelent meg, utánajárok, hogy megtudjam, kit rejt a névrövidítés vagy álnév. Ha viszont velem foglalkoztak többet, vagy melegebben, azt már nem bírta elviselni. Akkor már megkérdőjelezte a kritikus objektivitását, s valósággal kényszerített, hogy együttesen újraboncoljuk a kérdéses darabban nyújtott teljesítményünket. Nem tűri el, hogy bármiben is jobb legyek nála. Csak a nyomdokaiban haladhatok. Sose előtte, legfeljebb csak – ideig-óráig – mellette. Viszont ha valaki lecsepül, megtapos, akkor harciasan és felháborodva kiáll mellettem. Különös szerzet az én „kis” párom.)

– **Mikor és hogyan ismerkedtek meg?**

– Egy próbán. Ő, de régen történt! Ő már harmadikos vagy negyedikes volt a színművészetin, de közben, talán unalomból, talán gyakorlásképpen, vagy éppen egy kis pénzszerzési lehetőséget szimatolva, ki tudja... egy művelődési egyesület diákszínpadosaival foglalkozott. Én a műegyetemre jártam, s a barátaim egyszer azt javasolták, nézzük meg a srácokat. Egyikük öccse is játszott a darabban. Elmentünk, s aztán ketten ott ragadtunk. Segítettünk neki ebben-abbán: díszletet terveztünk, kellékeket szereztünk be és cipeltük a helyszínre, ötleteket „dobtunk össze”, plakátokat festettünk és ragasztottunk... S közben persze jókat cigiztünk, piáltunk és dumáltunk a nagybetűs Művészetről. Egy-egy mellékszerepet magunk is vállaltunk. Egyszerűen jól éreztük ott magunkat.

– **Akkor határozta el, hogy csapat-papot odahagyva színész lesz?**

– Nem volt ez olyan egyértelmű. Habozó típus vagyok. Előbb még végigpróbáltam két-három egyetemet.

– **S mindezt a sok tudást és tapasztalatot bőségesen kamatoztathatja most mint színész?**

– Ó, hogyne, hogyne. „A bolyongás és keresés éveiben” rengeteg embert, problémát és munkafolyamatot ismertem meg. Így tudom most ma-

gamat beleélni, valósággal beleásni olyan sokféle habitusú ember érzelme- és lelkvilágába.

(Az a korszakom maga volt a pokol! Sehol sem találtam fel magam. Úgy éreztem, mindenbontan kilógok... Semmihez nem értek igazán... S nem is érdekel komolyabban semmi. Mintha csak egy másik bolygóról ejtettek volna le egy számomra tök idegen közegbe, ahol egyre csak kapkodom a fejemet, rémülten és elveszetteen tanakodva, hogyan is cseppentem hát ide? A szüleim értetlenül álltak a passzivitásom váratlan (?) megnyilvánulásai előtt. „De hisz mindig olyan jól teljesítettél a középiskolában!” – mondta az apám. „Lehet, hogy kimerített az érettségi előtti állandó bizonyítási kényszer. Pihenned kellene kicsit” – próbálkozott a helyzetet megfejteni az én mélyen „empatikus” anyám, és én megfogadtam a tanácsát. Nagyokat pihengettem. Akkor is, amikor éppen be voltam valahova iratkozva, és akkor is, amikor nem. Zenét hallgattam „napszámban”, festegettem, szobrászkodtam, olvastam és aludtam, aludtam... „Lébecoltam”. Az volt az érzésem, mintha – akár egy elektromos vagy elemre járó játékgépet – valaki egyszerűen „kikapcsolt” volna, s én csak úgy hanyódom a nagy semmiben.)

– Nagy szerelem volt?

(Hogy hallgat. A körmét nézegeti.)

– Egymásra találtunk. Valahogy... kiegészítettük egymást.

– Ez olyan szép és megható! Egy egésznek a két fele, amely végül hosszas keresés, tanácstalankodás, jó néhány tévedés és kudarc után, egymásra lel.

(Mint két fuldokló, úgy kapaszkodtunk egymásba. Ő – mint jóvátehetetlenül sokkal-sokkal később rájöttem – tulajdonképpen a megélhetési problémáiból próbált kimászni. Én kapcsolatteremtési zavarokkal küszködtem, amit a rideg, csak a hivatásának élő, erősen introvertált, maradi, konzervatív felfogású apámmal sehogyan sem tudtam megbeszélni. Hiába próbálkoztam nála többször is, értetlenül, szinte rémülten utasított el. „Vannak dolgok, amikről nem beszél az ember. Mindenki a saját lelkiismeretével intézi ezt el” – dűnnyögte, és fejét lecsapva a munkájába temetkezett. Az amúgy jó fej, de eléggé frusztrált anyámmal valahogy nem akaródzott akkoriban lelkizni. Anca meg... Én akkor még annyira nem ismertem az embereket... Sokáig mintha észre sem vett volna. Még Mikit is jobban komálta. Aztán váratlanul rám akaszkodott. Meg voltam hatva. Egy „ilyen szép” nő... egy már „majdnem” színésznő akar estéről estére velem aludni. Pont velem, egy kis senkivel. Izgalmasnak és holmi bohém allűrnek tartottam, hogy szinte üres az albérleti lakása. Hogy a rubáit, a holmiját bőröndökben, hátizsákokban tartja. „Milyen eredeti megoldás!” – ujjongtam magamban. S hogy egy csíkos nyugszékben alszik. „Tudod – magyarázta –, az Ausztriában élő nővérem mostanában rendezi át, újítja fel a lakását. Megígérte, hogy a régi bútorából küld nekem egy egész szobára valót. Addig meg minek vásároljak mást,

nem igaz? Nagyon szépek a bútorai. Láttam őket, amikor ott nyaraltam náluk.” Ketten azért mégsem alhattunk a nyugszékében, hát elkértem anyától a vendégszoba – vendéginvázió idején – fekvőhelyé széthúzható pepita huzatú öblös fotelét. Ideadta. Igaz, később megkérdezte: „Mondd, elfértek rajta ketten?” „Ojjé, de mennyire!” – mondtam én, és tényleg. S esténként hordtam Ancsának otthonról, a hűtőből kiemelt kolbászt, sajtot, tejfél, margarint, miegymást. Amíg egy szívéhez szóló, jól megkomponált és megrendezett „nagyjelenet” után hozzánk nem költözött. Akkor én még nem tudtam, hogy ő úgy döntött, végleg.)

– Mennyire bensőségesek az egymás közötti megnyilatkozásaik? És mennyire áldozatkészek? Ebben a rohanásban jut egymásra elég idejük?

– Anci nagyon természetes, nyílt lélek. Ami a szívében, az a száján. Valamikor sokat végszavaztunk egymásnak. És mivel mindketten imádjuk a vicceket, megszoktuk, hogy először egymásnak mondjuk el a frissen halottakat. Fel is olvasunk egymásnak humoros tartalmú könyvekből. Már egész gyűjteményünk van belőlük.

– Igen? Ez érdekes. A mai fád világban, amikor mindenkinek lóg az orra és csak úgy árad belőle a panasz meg az életidegenség...

– Olykor valóságos show-műsorokat, afféle mini-vidámesteket rögtönöztünk otthon, és váltakozva mondunk el színdarabokból, filmekből, könyvekből ellesett, megjegyzett tréfás párbeszédet. Akad olyan matuzsálemi korú is köztük, amelyet már hosszú évek óta ismételtünk, s elég kimondanunk az első szavakat, máris elemi erővel tör ki mindkettőnkből a röhögés.

– S még maga mesél nekem depresszióról!

– A kettő nem zárja ki egymást. A színészek hangulatemberek.

(Volt szerencsém meggyőződni róla. Ez már interjúsorozatom sokadik darabja.)

(Látnád csak Ancsát, amikor annyira maga alatt van, hogy napokig ki sem lép a lakás ajtaján, egész nap kócosan, hálóingben vagy kombinéban heverész, lődörög. Annyi lelkiereje sincs, hogy megmosakodjék, s ha én nem kennék neki egy-két szendvicset, vagy ha még elkámpicsorodottabb, akkor, mint a gyerekeknek, mókás szövegek kíséretében apró szalámi- és sajtpuskás „katonákat” nem erőltetnék belé, akár éhen is halhatna.)

– Melyikük a háziasabb? Most miért nevet? Valami rosszat mondtam?

– De uram! Nem vagyunk mi csigák, hogy hozzánk lenne nőve a házunk, s kénytelenek lennénk folyton-folyvást nyalogatni, „pucoválni”!

– Bocsásson meg, de én...

– Maga bocsásson meg. Csak tréfáltam. Tulajdonképpen egyikünk sem. Nincs is időnk rá. Se kedvünk, affinitásunk hozzá.

– De hisz gyönyörű a házuk tája, minden milyen korszerű, elegáns, egyéni ízlésről tanúskodó és...

– Persze, persze. Anci nagyon szereti a szépet és a korszerűt. *(A nagyon korszerűt, amivel hencegni lehet.)* Nekünk már akkor volt mikrohullámú sütőnk, amikor még csak rebesgettek róla. Azóta persze már rég kidobta, mert azt olvasta valahol, hogy a sugarai rákkeltőek. S utána sorban: háztartási robotgépünk, villamos kenyér- és szalámiszeletelőnk, pára-ki-bocsátó porszívónk, a mosógép mellé állított szárítógépünk, mosogatógépünk, szagelszívónk és lakásillatosítónk, azúrkék medencénk tavirózsával, kavicsokkal és minden kellékkal, mütyürrel, kütyüvel, ami csak belefér, és tudom is én, mi minden még... Anci valóban „Új Időknek Új Asszonya”!

– Mintha nem lelkesedne túlságosan ezért a sok újdonságért, modernizációért?

– Ő kitalálja a dolgokat, én megvalósítom – vagy megvalósíttatom –, beszerzem őket... S aztán együtt élvezzük... Vagy együtt unjuk. Így tökéletes, nem?

(Hol van már a régi összhang, az ifjonti lelkesedés? Amikor összekerültünk, Anca megrekedt egy vizsgánál, s én egy teljes tankönyvet lefordítottam neki, mert akkoriban még kissé „gyengén állt idegen nyelvekből”. Még csak kérnie sem kellett. Tűzbe mentem volna érte. Kitaláltam a gondolatát. S elhalmoztam virággal. Erre aztán úgy rákapott, hogy később valósággal megkövetelte a „virágáldozatot”. S nem is elégedett meg akármivel, folyton orchideát emlegetett, azáleát meg anyám kínját, amiket aztán rendre a barátnői és a vetélytársnői orra alá dugdosott, mint becses trófeákat, szerelmem zálogát. Bezzeg, hogy valamit legalább csak arrébb tegyen ebben a hipermodern, csodásnak kikiáltatott lakásban, az ma már számításba sem jöhet.)

– Úgy hírlík, a felesége rajong a virágokért.

– Aki a virágot szereti, rossz ember nem lehet... S ért is hozzájuk, tanulmányozza őket, olvasgat róluk. Nézze ezt a rengeteg szakkönyvet. *(Csak kézbe ne vegye valamelyiket, kiderülne, hogy szürke a portól!)* Rengeteg a ritkaságszámba menő cserepes virágunk. Nézzen csak körül: madárfészekpáfrány, csíktolt lándzsarózsa, gombócbromélia... No és a bonszaigyűjteménye... hát az is megér egy misét.

– Ha jól tudom, a művésznő díjat is nyert velük?

– Nyert. A múltkor is, amikor kijött a stáb portréfilmet forgatni róla egy tévéműsor számára, közöttük fényképeztette le magát. Fífvél, kedvenc vörös tacskójával az öleiben.

(Ám hogy legalább olykor meglócsolja őket, vagy leszedegetse róluk az elhervadt, elszáradt virágfejeket, „olyan nincs, nem is volt, nem is lesz a sifonérban”. Aztán, ha a bejárónőnk is megfélekedzik róluk, s egyik-másik kornyadozni

kezd, kiszárad, megtetvesedik, vagy éppen elrothad, olyan patáliát csap, hogy zeng a ház... A kedvenceit azért elsíratja. Egyiküket szabályosan el is temettette – velem. Arról nem is beszélve, hogy amikor az idegeire megy Fifi kedveskedő nyüszítése, rá-ráugrálása meg ölbe kéredzkedése, egyszerűen lehajítja a lépcsőn. A kis feje minden lépcsőfokon koppan egyet.)

– S ki gondolja ezt a sok virágot?

– Természetesen én.

– Ön?

– Hódolatom jeléül. Az én Tündérkirálynőm megérdemli, hogy virág-erdő vegye mindig körül.

– Csakugyan, milyen nagyszerű volt legutóbb Titánia szerepében is... Lám, itt van a kandalló fölött a nagyított felvétel is a kulcsjelenetről. És... no lám... sorban a többi sikerszerepéről készültek is... Meg a róla készült festmények... Milyen élethű ez a mellkép! Minden falról Ő néz vissza ránk... Viszont nem látom az Ön képeit. Hol tartja őket? A dolgozószobájában? Vagy...

– Á, mi férfiak szemérmesebbek vagyunk annál. Meg valahogy nem is érdekel. Halott, kimerevített képek. Bekeretezett díszoklevelek meg fonyadt csokrok, kifakult pántlikájú babékoszorúk. A teljesítmény a fontos, nem a narciszoid képek tömege a falon és az újságragasztékok a degeszre tömött „emlékkönyvekben”.

– Nem haragszik, ha megkérdem: nem zavarja, hogy, mondjuk így – pillanatnyilag – a felesége a sikeresebb, ő kapja a főszerepeket, s Önnek – sok jelentős szerepfeladat után – újabb inkább csak mellékszerepek jutnak?

(Elvörösödött!)

– Én büszke vagyok a feleségem sikereire. Úgy tartom, azok közös, családi sikerek. A mi házasságunk szerelmi házasság volt, s a kezdetektől fogva mindenben osztozunk. Jóban is, rosszban is. Hosszú útkeresés után miatta választottam ezt a pályát. Fiatalon szép sikereim voltak a hősszerelmes szerepkörben. A karakterszerepek neki felelnek meg jobban. Ezt el kellett fogadnom, s el is fogadtam. Élünk és dolgozunk. Ki-ki erejéhez és érdeklődéséhez, alkatahoz mérten... És segítjük egymást, amiben lehet, amiben kell.

– Miben tudnak egymásnak segíteni?

(Most megfogtalak!)

– Miben?... Elsősorban lelki támaszt igyekszünk nyújtani. A feleségem maximalista. Sokszor gyötrik kétségek, bizonytalan félelmek. Rettog attól, hogy valami új helyzetben nem tud majd jól teljesíteni. Ilyenkor vigasztalom, a lelkére beszélek. Ölbe veszem, babusgatom *(Azt a hatalmas,*

majd kilencvenkilósra hízott nőt?!), körüluruzsolom, kiszolgálom, mint egy beteg gyereket. Újra és újra végigelemzem/elemeztetem vele a kérdéses darabot, a „mumusszerepet”, meghallgatom az elképzeléseit, a rettegéseit, véleményt mondok – amit persze vagy elfogad, vagy nem, de legalább van kinek kiöntenie a lelkét, van kivel vitatkoznia, veszekednie. Ó, néha olyan jókat veszeksünk! De ez, higgye el, hasznos! Feloldja a feszültséget, megnyitja a gyötrelmek zsilipjeit. Ha kéri, néhány próbájára is bemegyek, vagy elkísérem a vidéki vendégszerepléseire. Meghallgatom, utána otthon véleményt nyilvánítok a látottakról. Még menedzselni is próbálok. Egy filmszerepet például én szereztem neki. Én most jobban ráérek, kevesebbet játszom. Többet tudok vele törődni. Sokszor úgy érzem, egyre inkább már csak neki élek, az ő sikereiért dolgozom és szurkolok.

– **Hát ez... ez csodálatos.**

– Nem. Nem csodálatos. Csak így adódott. Így hozta az élet.

(Ez így igaz, és mégsem az. Anca, ha „kivan”, és egyre gyakrabban van rossz passzban, úgy belém kapaszkodik, majd megfojt a rémült rámhagyatkozásával. Amikor rendben van a szénája és sikert sikerre halmoz, díjakat, külön-pénzeket, nem remélt tiszteletdíjakat hoz haza, fennhéjázó és néha egyenesen kibírhatatlan otthon. Olyankor úgy beszél velem, mint kocsis a lovával. Ha egy-egy előadás utáni bulin kicsit felönt a garatra, csúfolódik velem, sérteget. Máskor meg, hazatérve, nem is szól hozzám, tüntetően telefonálni kezd, szándékosan a fülem hallatára beszél meg randevút az ügyeletes szeretőjével. Ha viszont sikertelenség éri, sokáig nem kap szerepet, vagy úgy érzi, méltatlanul kicsit, színtelent sóztak a nyakába... esetleg rendetlenkedni kezd a szíve, az epéje, vagy begörcsöl a gerince – ha sajnáltatni akarja magát, azt állítja, porckorong-sérve van, de még sohasem vizsgálta meg magát – akkor átcsap a másik végletbe. Ölel-csókol, becéz, hozzám bújik, úgy panaszkodik. Patakszik a könnye, és valósággal árad belőle a keserűség, a vádaskodás, a szitkozódás meg a fenyegetőzés is, bizony. Úgy tud káromkodni, hogy még... S az én vigasz-szavaimra, simogatásaimra, számára ajánlott-kutatott kiútkereséseimre olykor-olykor, a legváratlanabb pillanatokban felém is „nyit”. Szinte rácsodálkozik, hogy lám, én is itt vagyok, még hozzá cseppet sem problémamentesen, újabban eléggé elnyomottan és elfeledetten/elhanyagoltan, s akkor ő kezd el engem vigasztalni, babusgatni. Még úgy, könnyáztatta, felpuhult arccal felpattan, italt tölt kettőnknek, vagy – akár éjnek évadján! – térül-fordul, és összedobja a kedvencemet: egy szalonná-sajtosparachitos rántottát rengeteg hagymával és zöldpaprikával, amelyet aztán jóízűen együtt „tunkolunk” ki a serpenyőből. Közben észre sem vesszük, mikor párolgott el a sértett haragja, és mikor száradt fel a könnye.)

– **Most komisz leszek, és megkockáztatom a kérdést: egy szemernyi szakmai féltékenység sincs önben?**

– Nem állítom, hogy soha nem bujkált bennem a kisördög. Viszont, látja, végül az vigasztalt meg, hogy én voltaképpen soha nem éreztem azt, hogy a színészetre vagyok predesztinálva. Tulajdonképpen egész életemben önmagamot kerestem, s közben százféleképpen találtam meg... ideig-óráig. Én mindmáig afféle Kereső Ember voltam és maradtam. Színész csak a párom miatt lettem – egy időre. Ő viszont született színésznő, akit én imádok és csodálok, s akinek hálás vagyok, hogy mindennek ellenére – sikerei csúcán és hanyatlásaiban, időnkénti megtorpanásiban is – velem maradt. Azért ne féltsen engem! Én magánhallgatóként nemrég ismét beiratkoztam egy egyetemre, mert buzog bennem a kíváncsiság, az újdonságok iránti felfedező vágy. Ebben javíthatatlan vagyok, de hát kinek ártok vele? Közben elvégeztem egy masszór- és egy sminktanfolyamot, hogy néha én frissíthessem vagy festhessem ki minél szebbre az én drágámat, „letudtam” egy pedikűr-manikűr kurzust, sőt még a fodrászatba is belekontárkodtam. Ha hirtelen hívják Ancit valami rendezvényre szavalni, vagy jótékony célú előadásra felolvasni (a kollégái valami átlászó kifogással többnyire kibújnak alóla, mert vagy nem fizetik meg, vagy csak alig, de Anci annyira együttérző és kötelességtudó, hát többnyire elvállalja), sebtében én készítem ki. S dagadozik a „kebelem”, ha a Művésznő meg van velem elégedve.

– **Kalapot le! Ez több mint szerelem!**

– Nem. Ez „csak” az.